

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

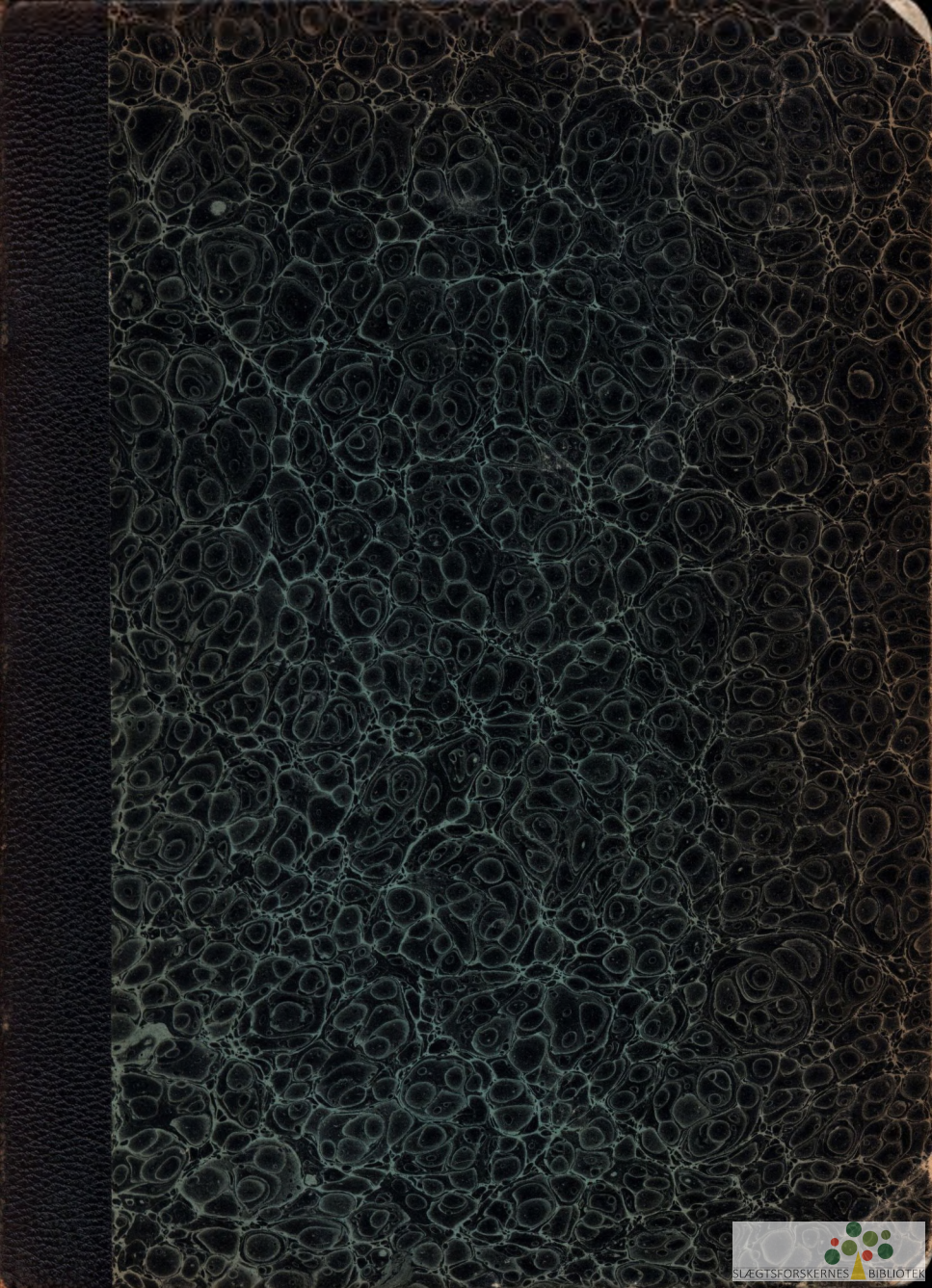
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MELSINGØR

TEGNINGER AF KR. KONGSTAD
MED TEKSTER AF H. G. OLRİK
GYLDENDALSKE BOGHANDEL

HELSINGØR

HELSINGØR

TEGNINGER AF
KR. KONGSTAD

MED TEKSTER AF
H. G. OLRIK

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK
FORLAG · KJØBENHAVN · KRISTIANIA
LONDON · BERLIN · MDCCCXXII

Copyright 1922 by Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag, Copenhagen.

Tredie forøgede Udgave.

Første Udgave med Tekst af Laurits Pedersen udkom
1912. Samtidig udsendtes en tysk Udgave. Anden
Udgave med Tekst af H. G. Olrik udkom 1915.
Med nærværende tredie Udgave er Bogen trykt ialt i
7000 Eksemplarer.

Gyldendals Forlagstrykkeri
Kjøbenhavn

INDHOLD

	Side
Borgerhus fra 1592. Strandgade Nr. 55	3
Middelalderlige Gavle:	
Hjørnet af Færgestræde og Strandgade	5
Hjørnet af Færgestræde og Stengade	7
Det ældste bevarede Bindingsværkshus. Strandgade Nr. 27	9
Bindingsværkshus fra o. 1600. Stengade Nr. 20.	11
Gamle Huse i Strandgade. Nr. 77, 79 og 81	13
Bindingsværkshus fra o. 1620. St. Annagade Nr. 13	15
Færgestræde, set mod Strandgade	17
Anna Quienstræde, set mod Skyttenstræde.	19
Raadmand Niels Dahls Hus. Stengade Nr. 64	21
Gamle Patriciergaarde fra o. 1770, set fra Havnepladsen	23
Gaard med Svalegang. Strandgade Nr. 91	25
Gaard og Mellembygning. Stengade Nr. 55.	27
Gaardinteriører:	
Stengade Nr. 66	29
Hjørnet af Brostræde og Strandgade Nr. 77	31
Gaardparti med Dobbelttrappe. Strandgade Nr. 86.	33
Gammelt Havehus i Munkegade	35
Fra det forsvundne Helsingør:	
Øresunds Toldkammer.	37
Gamle Huse ved St. Olai Kirke	37
Gamle Haandværkerskilte:	
Handskemagerskilt fra Stengade.	39
Bødkerskilt fra Kongensgade.	39
Ved Havnen	41
St. Olai Kirke:	
Set fra Slagter-Torvet	43
Dør i Kirketaarnet	45
Det Indre, set mod Højkkoret	47
Træskulptur fra Korskranken	49
Gravminde og Vinduesgitter	51
„Karmeliternes Sygehus“:	
Set fra Kirkestræde	53
Vestgavlen og Peder Brahes Gaard	55

Karmeliterklostret:

Hjørnet af Fraterhaven	57
Det nordvestlige Hjørneværelse.	59
Kapitelsalen	61
Stenskulptur i Kapitelsalen	63
Stenskulptur i Kapitelsalen	65
Gang i det øvre Stokværk	67
Gamle Udhuse	69

St. Mariæ Kirke:

Vestgavlen	71
Det Indre	73
Dørhammer paa Vestgavlen	75

Kronborg:

Kroneværksporten	77
Slottets Vestfløj m. Kommandanttaarnet	79
Den indre Voldgrav	81
Kommandanttaarnet set fra Volden	83
Dør paa Slottets Vestside	85
Fra Kasematterne	87
Gaard ved Mørkeport	89
Trappeparti ved Flagbatteriet	91
Sandstenshoveder paa Fyrtaarnet	93
Kirkeportalen	95
— Moses	97
— Kong David	99
— Kong Ezechias	101
Figur over Døren til Telegraftaarnet	103
Kældernedgang i Slotsgaarden	105
Sandstenshovede fra Østfløjen	107
— —	109
— —	111

Hollandske Mølle 113**Marienlyst:**

Parterrehaven og Slottet	115
Haveparti	117

Vignetter:

Helsingør Bys Segl 1584	Titelbladet
Klokkeutræk fra Strandgade 95 (det Hansenske Palæ)	S. 1

I Helsingørs Privilegier af 1577 paalagde Kong *Frederik II* Borgerne, at de „deres By bygge, formere og forbedre med god Købstadsbygning“. Som en Opfyldelse af dette Paabud staar det lille Renæssancehus Nr. 55 i Strandgade, hvis Murankre over 2. Stokværks Vinduer angiver Aarstallet 1592.

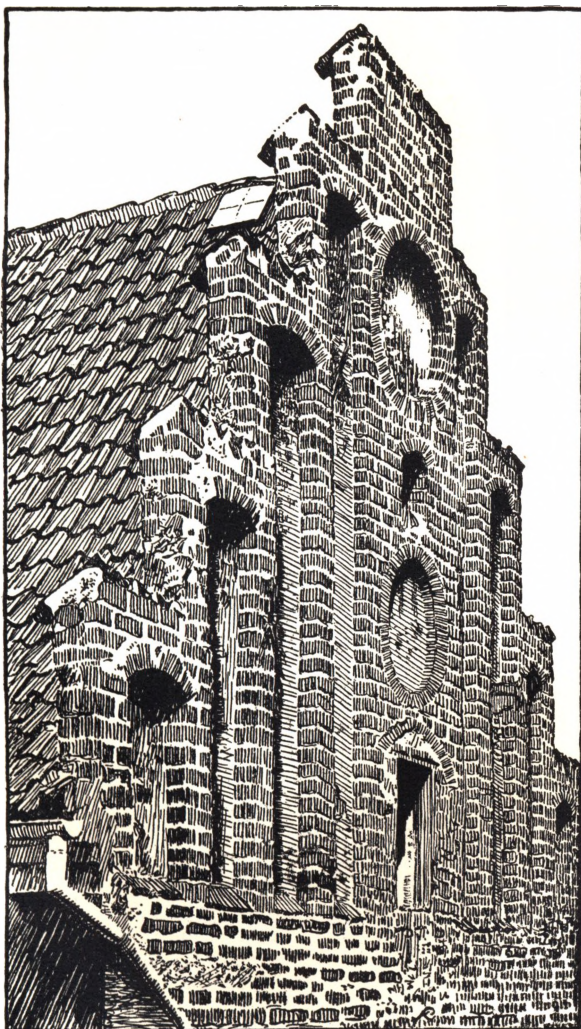
Smukt og fint har Façaden virket, da Muren stod rød mod de lyse Sandstensprydelser, hvorom Sagnet melder, at de Antwerpener-Stenhuggere fra Kronborg udførte dem efter endt Dagværk paa Slottet. Nu er baade Mur- og Sandsten overstrøget med graa Oliefarve, og Bygningen paa anden Maade slemt vansiret.

**BORGERHUS FRA 1592
STRANDGADE Nr. 55**

Mellem Stengade og Strandgade rejser sig ud mod det snævre Færgestræde to gamle Gavle, kamtakkede og blindingsprydede, som med deres røde Munkesten og gothiske Bygningssæt leder Tanken hen paa middelalderlige Kirke- og Klosterbygninger. Med Stilen i disse, saaledes som den i Helsingør findes vel bevaret i det gamle Karmeliterkloster og i St. Olai Kirke, er de to Gavle ogsaa nær i Slægt, men selv har de begge hørt til Huse med ganske borgerlige Formaal.

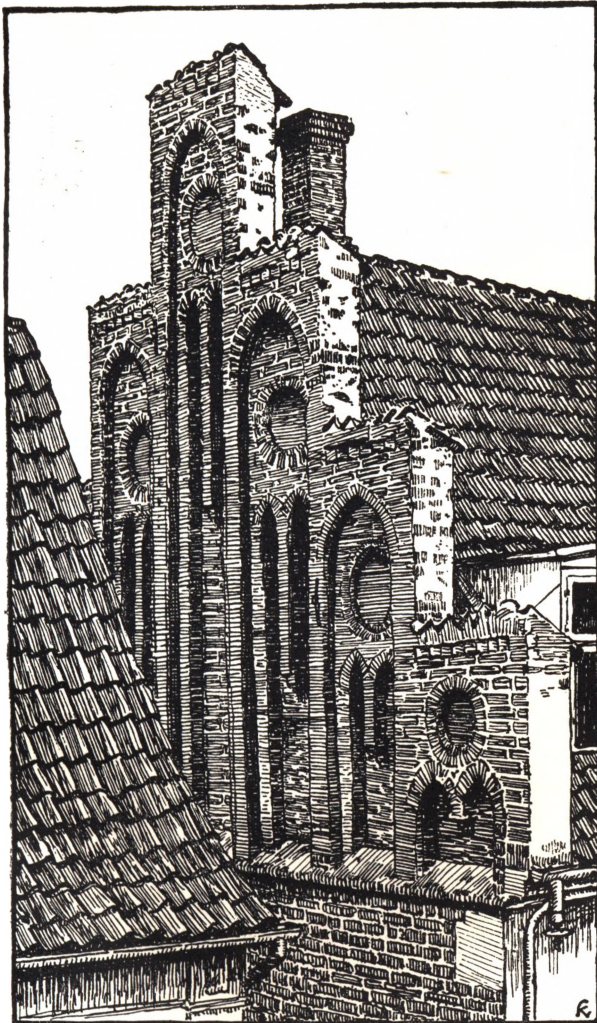
Gavlen mod Færgestræde paa Hjørnet af Strandgade (Nr. 79) tilhører saaledes den o. Aar 1500 opførte Bygning, der 1578 nævnes som „et Stenhus, som Apotekeren udi boer, liggende ned mod Stranden“, og som senere udgjorde en Del af den gamle Toldgaard (se Side 6). Fra o. 1692 til den nyeste Tid har Huset stadig været benyttet som Apotek.

MIDDELALDERLIG GAVL
HJØRNET AF FÆRGESTRÆDE OG STRANDGADE

Gavlpartiet af Huset Stengade Nr. 66 paa Hjørnet af Færgestræde tilhører den saakaldte *Oxernes Gaard*, en af det gamle Helsingørs Adelsgaarde. Grund og Gaard har gennem Tiderne bl. a. været ejet af Reformatoren *Christiern Pedersen*, Rigshofmester *Peder Oxe* og Kong *Frederik II*, der 1578 indrettede den til „en tolldegaard“; Ejendommen strakte sig da fra Sten- til Strandgade i hele Færgestrædets Længde.

1643 gik den gamle Toldgaard over i privat Eje. Façaden ud mod Stengade er i Tidens Løb helt omdannet, og kun Østgavlen med de smukke Blindinger har bevaret sit middelalderlige Præg til vore Dage.

MIDDELALDERLIG GAVL
HJØRNET AF FÆRGESTRÆDE OG STENGADE

Paa Hjørnet af Strandgade — Nr. 27 — og Skyttenstræde ligger et ret vel bevaret Hus, der bærer Aarstallet 1577 indskaaret paa en Bjælke tilhøjre for den nuværende Indgangsdør. Bjælken synes at være det delvis ødelagte Overtræ fra Husets nu lukkede Port, og Aarstallet i Forbindelse med hele Husets Konstruktion og Udsmykning tyder paa, at man her har Helsingørs ældste bevarede Bindingsværksbygning for sig.

DET ÆLDSTE BEVAREDE BINDINGSVÆRKSHUS
STRANDGADE Nr. 27

Bindingsværkshuset paa Hjørnet af Stengade — Nr. 20 — og Skyttenstræde hører til de bedst bevarede af denne Bygningsmaades Huse i Helsingør. Det antages opført o. Aar 1600 og blev i Aaret 1910 istandsat under Medvirken af „Foreningen til gamle Bygningers Bevarelse“.

**BINDINGSVÆRKSHUS FRA o. 1600
HJØRNET AF STENGADE OG SKYTTESTRÆDE**

Lige fra den gamle Bindingsværksgaard paa Hjørnet af Skyttenstræde (se ovfr. S. 8) mod Vest til *det Hansenske Palæ* paa Hjørnet af Havnepladsen mod Øst rummer Strandgades nordlige Husrække en Samling velbevarede borgerlige Bygninger fra forskellige Tider, blandt hvilke de tre Huse Nr. 77—81 indtager en smuk Plads.

Nr. 77, Hjørnet af Brostræde, Raadmand *Johan Kruses* Gaard, er, som Murankrene i Façaden viser, bygget 1642, men er i den nyeste Tid undergaaet flere Forandringer; saaledes er Porten ud mod Strandgade, der afsluttes foroven af en Løvemasker, omdannet til et Vindue, Stueetagens Gulv er sænket og Murene gulmalede, alt samtidig med at Huset — i 1902 — blev taget i Brug som Apotek; senere er ogsaa et med Hensyn til Husets Alder og oprindelige Benyttelse stærkt vildledende Reliefskilt indsat over Butiksdøren, hvis gamle Stentræppe samtidig er forsvundet.

Over Naboejendommen skimtes den høje middelalderlige Østgavl ud mod Færgestræde, der er omtalt ovenfor Side 4—7. Det tredje Hus i Rækken med den lille Søjleport, der nu danner den sydlige Indgang til Færgestrædet, stammer fra det 17. Aarhundrede.

GAMLE HUSE I STRANDGADE
Nr. 77, 79 og 81

Det her gengivne Bindingsværkshus paa Hjørnet af St. Annagade — Nr. 13 — og Brøndstræde skriver sig fra omtrent Aar 1620.

Ligesom paa Huset Stengade Nr. 20 — se ovfr. S. 11 — er de Bjælker, der danner det øvre Stokværks Fodtømmer, udvendig prydede med flade Kølbuer, hvis opadvendte Spids ender med et Kors — en sengothisk Form, der af de helsingørske Tømmermænd med Forkærlighed er anvendt paa Bindingsværksbygninger langt ned i Tiden.

BINDINGSVÆRKSHUS FRA o. 1620
HJØRNET AF ST. ANNAGADE OG BRØNDSTRÆDE

Det snævre *Færgestræde* mellem Stengade og Strandgade hører til Helsingørs ældste Færdselsveje ned mod Stranden. Saa smal er den gamle Gyde, at man næsten kan række fra Væg til Væg, og dog var der Plads i Midten til den brede Rendesten. Det belyser ypperligt, hvor nøjsom man fordum var med Hensyn til Bredden af en offentlig Gade, hvor Færdslen dog maaske ikke var helt ringe, naar det betænkes, at Vejen mellem „den gamle Toldgaard“, der engang indtog Strædets vestlige Side — se ovfr. S. 6 — og „Stranden“ med dens Broer, der laa dér, hvor Strandgades sydlige Husrække nu ligger, vel netop gik gennem dette Stræde.

I mange Aar var — som Billedet viser — Strædet lukket med Porte og spærret for Færdsel, ja dets Egenskab af Gade var i den Grad glemt, at det en Tid af Ejeren af et af de tilstødende Huse — dog under Protest af Naboer og Genboer — skal være brugt som Svinesti.

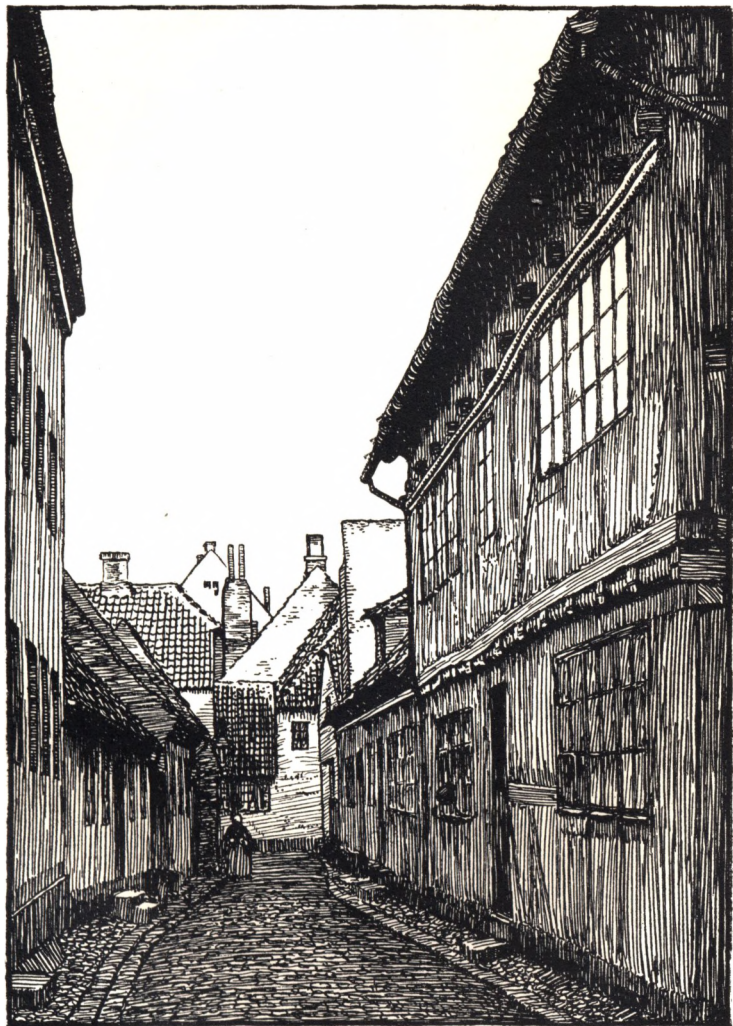
Tilhøjre paa Billedet ses en Del af det Bindingsværkshus paa Strædets vestlige Side, der ved sin Udsmykning — bl. a. de med korsmærkede Kølbuer prydede Stolpeblade — hører til de mærkeligste i Helsingør.

**FÆRGESTRÆDE,
SET MOD STRANDGADE**

I det lille *Anna Quienstræde* mellem Gyldenstræde og Skyttenstræde er kun det to Stokværk høje Bindingsværkshus fra o. 1700 paa Strædets sydøstre Side særlig fremtrædende — ellers har det med sine lave Huse, adskilte ved Porte og Plankeværker, Præg af en meget beskednen Hygge; selv i de snævraste smaa Gaarde er der dog oftest Plads til et grønt Træ eller en Smule Hyldebusk.

Det lille Strædes Navn har givet Anledning til den mærkelige, ganske uhistoriske Mening, at det skulde være opnævnt efter Kong Jacob VI af Skotlands danskfødte Dronning Anna — Queen Anna — hvis Giftermaal Christian IV med stor Pragt fejrede i 1590 paa Kronborg. Strædets Navn er virkelig ganske borgerligt og helsingørsk; i Maj 1699 døde den velagtede Borger *Hans Qvie* i Helsingør og efterlod sig bl. a. „den Gaard i Qviens Stræde“, og hans Enke, der hed *Anna*, blev da siddende med hans faste Ejendomme, deriblandt Gaarden i Strædet, som har bevaret hendes og hendes Ægtefælles Navne til vore Dage.

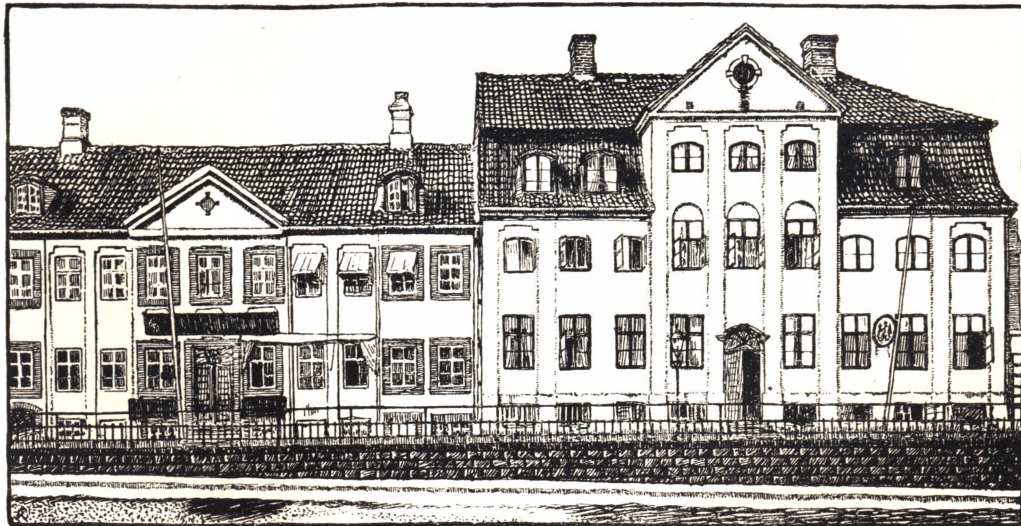
**ANNA QUIENSTRÆDE
SET MOD SKYTTESTRÆDE**

Raadmand *Niels Dahls* Gaard paa Hjørnet af Stengade — Nr. 64 — og Brostræde, opført 1739, er en af de bedst bevarede gamle Patriciergaarde i Helsingør. End ikke en moderne og uheldig Forandring ved Stueetagens Midtervinduer har kunnet ødelægge Karakteren af Façaden ud mod Stengade, hvor Kvaderstenspilastrene med de joniske Kapitæler bærer den smukt buede Fronton med dens Guirlandeornamenter.

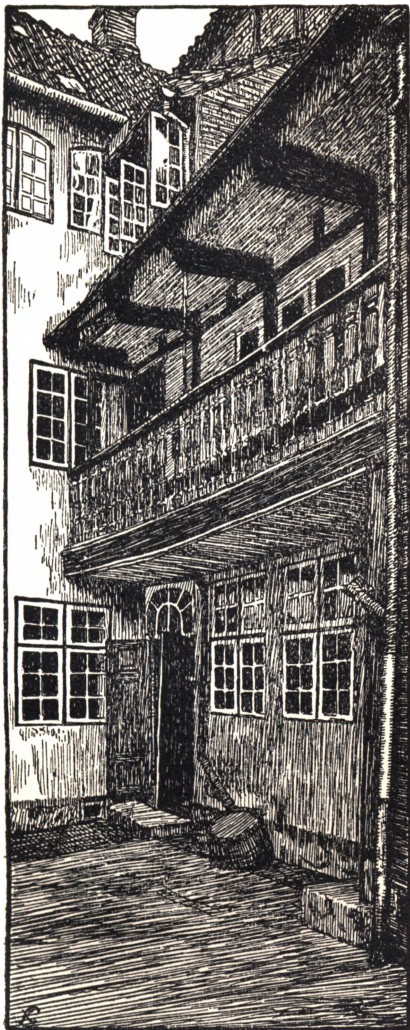
RAADMAND NIELS DAHLS HUS
STENGADE Nr. 64

Som Stengades Afslutning mod Øst ligger — tidligere skjult bag Øresunds-Toldkammerets Bygning (se Side 37), nu synlig overalt fra den brede Havneplads — to anseelige Patricierhuse, Stengade Nr. 77 og 79, byggede henholdsvis 1770 og i Aarene 1769—70 af Passkriver *Jørgen Friedrich Trentwedel* og Toldkammererer *Otto Frantz v. d. Osten*. I deres enkle og solide Stilfuldhed afgiver de to anselige Bygninger et Eksempel paa, hvorledes man indrettede sig — rummeligt og herskabeligt — i Helsingørs gyldne Aar.

GAMLE PATRICIERGAARDE FRA o. 1770
SET FRA HAVNEPLADSEN

Den gamle Gaard i Strandgade Nr. 91 — ombygget 1637 af Toldvisitør *Christen Rasmussen Bødtker* — indeslutter et ejendommeligt Gaardinteriør med en kort, velbevaret Svalegang langs Gaardens Vestfløj, der i sin Tid har huset et af de mange Skibsklarererkontorer, hvorpaa Strandgadekvarteret var saa rigt.

GAARD MED SVALEGANG
STRANDGADE Nr. 91

Ad en Port i Bjergegade og gennem en mørk Passage i en Mellembygning naar man ind til Gaarden bag Ejendommen Stengade Nr. 55, hvor Hjørnet mellem Side- og Mellembygning med de svære Bjælker over mørke Smug og Kringelkroge danner et Gaardinteriør, der ikke just er hyggeligt men dog ved sine sammenløbende Linier og underlige Vinkler ikke er uden malerisk Virkning.

**GAARD OG MELLEMBYGNING
STENGADE Nr. 55**

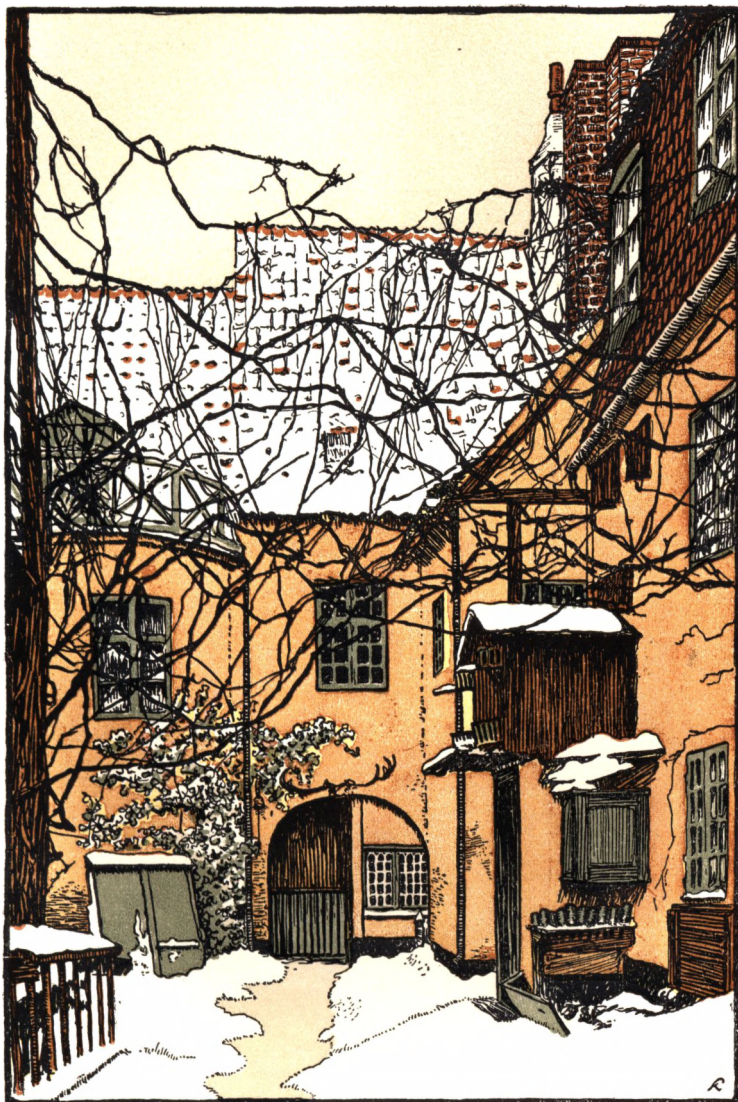
Anderledes venligt og hyggeligt virker Gaardinteriøret fra *Oxernes Gaard*, den senere „gamle Toldgaard“ paa Hjørnet af Stengade — Nr. 66 — og Færgestræde (se ovenfor S. 6—7). Gennem Forhusets mørke Trappegang med Trappelanterne mellem Dørvinduet Rokoko-Snitværk ser man ud i den smalle, solfyldte Gaard, der afsluttes af Genboejendommens Havehegn og røde Tegltage.

**GAARDINTERIØR
STENGADE Nr. 66**

Helsingørs gamle, tæt sammenbyggede Borgerhuse gemmer ofte, skjult bag Plankeværker og Porte, saadanne hyggelige Smaahaver og fredelige Gaarde, der paa Baggrund af Mures og Tages brudte og krydsende Former og Linier skaber Interiører, hvis Skønhed og maleriske Virkning ikke staar tilbage for den, Husenes ydre Façader frembyder.

Billedet viser Indersiden af *Johan Kruses* Gaard med den spærrede Port i Baggrunden, der er omtalt ovenfor S. 12.

GAARDINTERIØR
HJØRNET AF BROSTRÆDE OG STRANDGADE Nr. 77

Den i 1791 opførte Ejendom Nr. 86 paa Strandgade — *den Wrigthske Gaard* — rummer et smukt og ejendommeligt Gaardparti.

I Vinklen mellem Gaardens to Fløje fører en i al sin Simpelhed stilfuld Dobbelttrappe op til Stueetagens Søjleforhal. Vildvin slynger sig omkring Trappernes Smedejernsrækværk og forlener selv den prosaiske Kældernedgang, som de indeslutter, med et Skær af Skønhed.

**GAARDPARTI MED DOBBELTTRAPPE
STRANDGADE NR 86**

Kun faa Skridt fører fra Stengades Strøgfærdsel til den lille fredelige *Munkegade*, hvis Navn — skønt først i Brug fra o. 1850 — til vore Dage har bevaret Mindet om det i Begyndelsen af det 15. Aarhundrede stiftede Sortebrødre kloster, viet til St. Nicolaus, der en Gang har haft sin Plads her, men som nu forlængst er helt forsvundet.

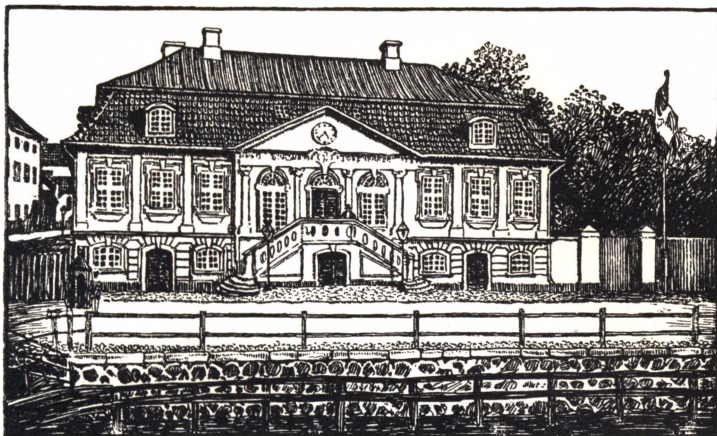
De frønnede Plankeværker omkring de smaa Frugthaver, den bugtede Husrække med de lave, uensartede Bygninger og det gamle, grundmurede Havehus med dets morsomt hvælvede Teglstenstag danner et Krinkelkrogs-Billede af uforfalsket smaastadsagtig Hygge.

GAMMELT HAVEHUS
I MUNKEGADE

Saalænge *Øresunds Toldkammer* bestod — indtil 1857 — flød der en Guldstrøm til Helsingør; da den hørte op at rinde, var det forbi med Byens Storhedstid. Den sidste Toldkammerbygning, der blev nedrevet kort efter Sundtoldens Ophør, skrev sig fra 1740; et lille Anlæg ved Stengades Udmunding i Havnepladsen med en Sandstensløve, der i Aarene 1829—41 prydede et lille Springvand ved den smukke og monumentale Toldkammerbygning, hvis Façade laa i Strandgades Forlængelse, er nu alt, hvad der minder om den svundne Herlighed.

Som den prægtige Toldkammerbygning hører de gamle Rønner, der beskedent krøb sammen i Læ af St. Olai-kirkens Taarn, til det gamle Helsingør, som nu er forsvundet.

ØRESUNDS TOLDKAMMER

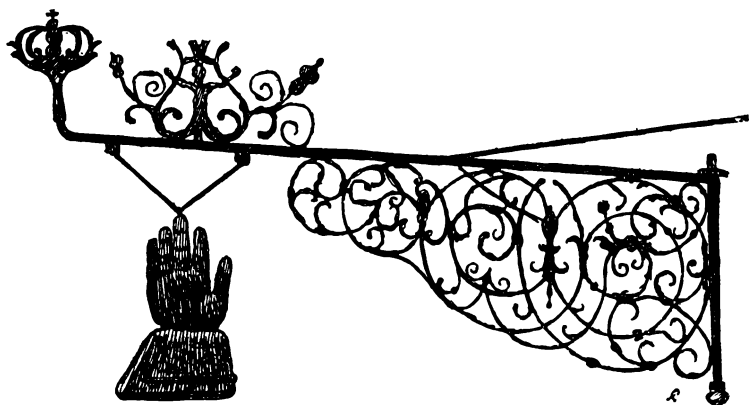

GAMLE HUSE VED ST. OLAI KIRKE

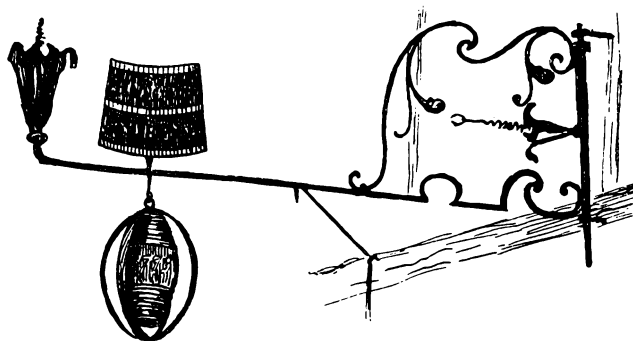
FRA DET FORSVUNDNE HELSINGØR

Helsingørs Gader har i gamle Dage sikkert kunnet fremvise en Rigdom af de kunstfærdige og karakterfulde Udhængsskilte, som vore Dage oftest har erstattet med flade og kedelige Façadebemalinger.

Blandt de bevarede er det ypperlige Handskemager-skilt, som hænger udenfor Stengade Nr. 10 og bærer Navnene paa tre Slægtled af Familien *Høybye*, medens det gamle Bødkerskilt, der for kun faa Aar siden endnu prydede et lavt Halvtagsshus i Kongensgade, er forsvundet.

HANDSKEMAGERSKILT FRA STENGADE

BØDKERSKILT FRA KONGENSGADE

GAMLE HAANDVÆRKERSKILTE

Før Sundtolden faldt bort og Dampskibene tog Sejlskibsfarten af Dage, var Helsingørs Havn og aabne Rhed det gyldne Horn, hvorigennem Velstanden strømmede ind til Byen; senere Udvidelser og Modernisering af Havnen har ikke genskabt det fordums Liv — der er som oftest god Plads og stille ved Bolværkerne. Her spejler Strandgades røde Tage og gamle Gavle sig stilfærdigt imellem Fiskerfartøjernes Sejl i Havnens dørske Vand, som kun Dampfærgen paa sine regelmæssige Ture til og fra Helsingborg sætter en Smule i Bevægelse.

VED HAVNEN

St. Olai Kirke er Byens ældste og største Kirke med Bygningsdele saa gamle som fra det 13. Aarhundrede. Bortset fra Taarnets Underdel og Midterskibets Nordmur skriver den nuværende Kirkebygning sig fra Tiden o. 1470—1520. Den oprindelige Kirke var da bleven for lille og blev paa Taarnet og Nordmuren nær nedrevet; ved den paafølgende Udvidelse i Bredden kom Taarnet, der passede til den ældre, smallere Bygning, til at staa skævt for Høj Kirkens Længdeakse.

Kirkens Værnehelgen var Hellig Olaf, hvis Billede i et smukt Sandstensrelief ses over den udvendige Dør i Midterskibets Vestgavl.

ST. OLAI KIRKE
SET FRA SLAGTER-TORVET

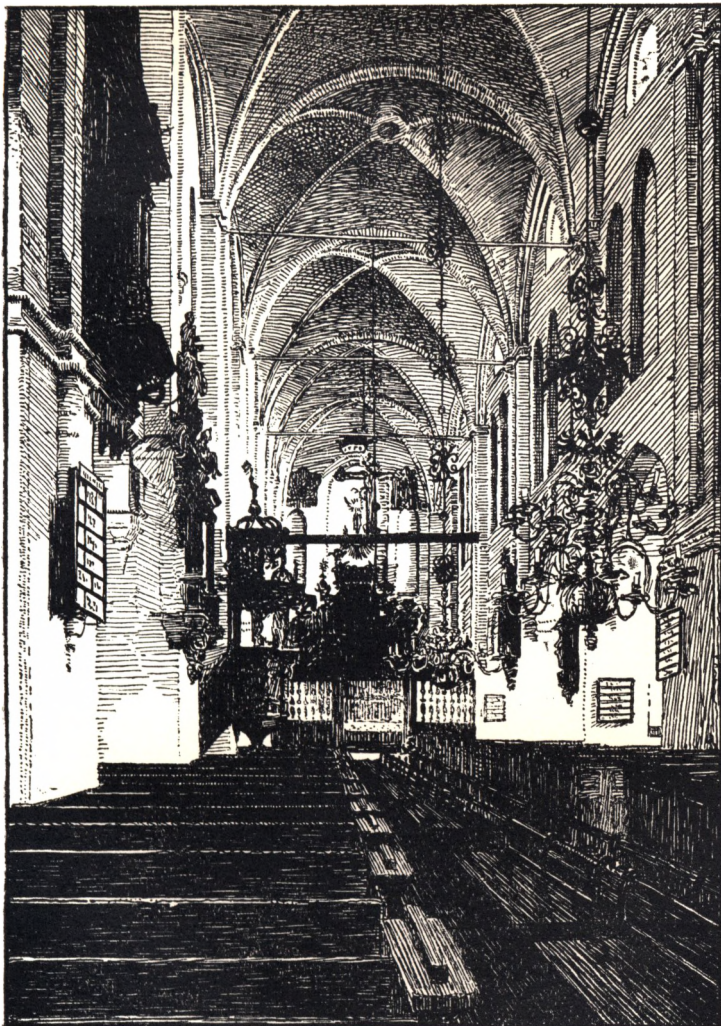
Det slanke St. Olai Kirketaarn afsluttedes oprindeligt af Trappegavl; i Aarene 1613—14 fik det — efter i den senere Middelalder at være forhøjet — et Spir, der dog allerede blæste ned i 1737, og Taarnet fik derved den kullede Afslutning, der i over halvandethundrede Aar gav Byens Profil en saa ejendommelig Karakter. Det var derfor af tvivlsom Værdi, at Taarnet i 1898 forsynedes med sit nuværende Spir. Selv uden dette bar Taarnets slanke Skønhed med Rette Navnet „Helsingørs Jomfru“.

Aarstallet 1583 over den lille Dør paa Sydsiden giver ikke nogen Oplysning om Taarnets Alder men mulig om en Istandsættelse af Taarnopgangen el. lign.

ST. OLAI KIRKE
DØR I KIRKETAARNET

St. Olai Kirkes Indre virker alene ved selve Rum-
mets Højde og Dybde smukt og festligt, og Indtrykket
forhøjes af det rige Udstyr: det prægtige Korgitter og
den mægtige, stærkt forgyldte Altertavle, udført i
1662—65 paa *Lorents Jørgensens* Værksted i Holbæk,
de smukke Malm- og Messingkroner, den udskaarne
Skranke om Døbefonten i Kirkens sydvestlige Hjørne
og de mange Epitafier og gamle Malerier.

ST. OLAI KIRKES INDRE

Blandt det prægtige Renæssanceudstyr i St. Olai Kirke er den rigt udskaarne Skranke mellem Midterskibet og Koret med dens 76 Messingbalustre en af de mest fremtrædende Dele. Det dygtige og fantasifulde Træskærerarbejde i Bruskbarok, hvoraf Billederne viser et Par Prøver, som har deres Plads i den Del af Korsranken, der vender ud mod det nordre Sideskib, er ifølge Kirkeregnskaberne udført af *Claus Brameyer* i Helsingør, der i 1655 afsluttede sit af Pestaaret 1654 afbrudte Arbejde.

ST. OLAI KIRKE
TRÆSKULPTUR FRA KORSKRANKEN

I St. Olai Kirkes Ydermure er flere af de Aabninger, der fører ind til Gravkældrene under Kirkens Gulv, omgivne af smukke monumentale Karme, der tillige har Karakteren af en Art Gravminder. Billederne viser dels et saadant — fra Kirkens Sydmur — med Indskriften

KØNING ANDRIASEN
ANNE SIMONS DAATTER

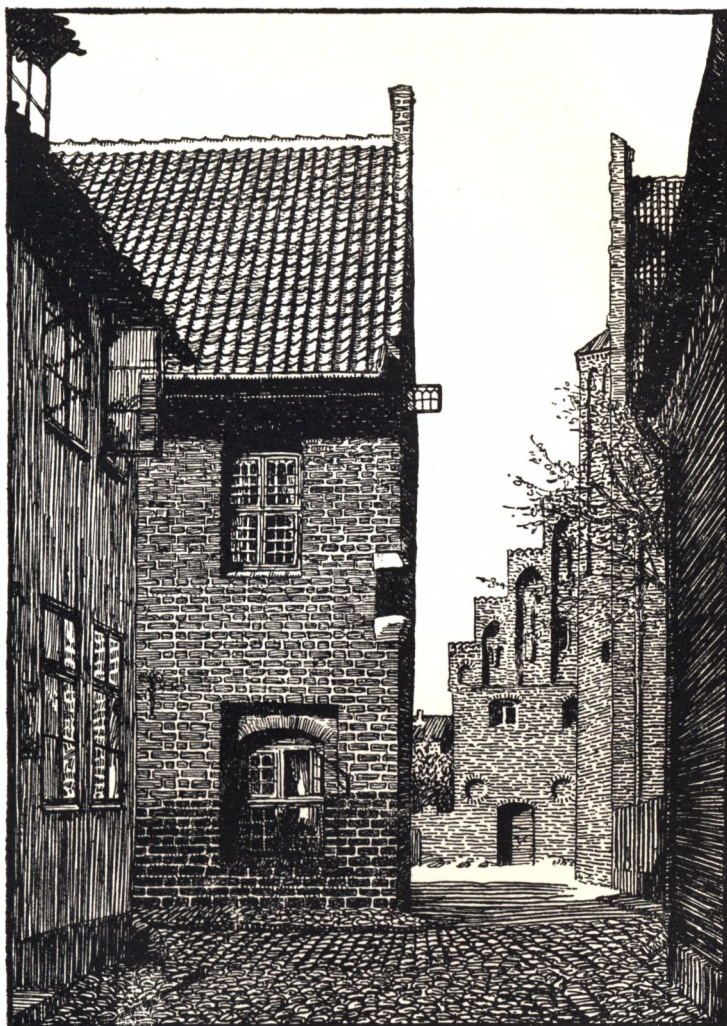
— Navnene paa en Helsingør-Borger og hans Hustru fra Begyndelsen af det 18. Aarhundrede —, dels et af de smukke Smedejernsgittre med Aarstallet 1689 og Bogstaverne A. J. i Slyng, der nu dækker to af Kældervinduerne i det 1472 af *Johan Oxe* opførte Trefoldigheds-Kapel paa Kirkens Nordside, hvori Kgl. Majestæts Proviantforvalter paa Kronborg, Assessor *Jacob Arentzen* og hans Hustru *Johanne Syreau* senere lod indrette deres Begravelse.

ST. OLAI KIRKE
GRAVMINDE OG VINDUESGITTER

Gaar man fra St. Olai Kirke mod Nord, aabner det lille *Kirkestræde* sig for et af de smukkeste helsingørske Bybilleder, hvis Baggrund dannes af Sydgavlen paa Karmeliterklostrets vestre Længe, medens man tilvenstre har Østenden af „Karmeliternes Sygehus“, hvis ældste Del er opført 1516 af Munkene „sønden op til deres Kirkegaard ... syge udlændske Skibsfolk til Ro, Lise, Hjælp og Trøst“. Paa Gavlen ses endnu den tomme Helgenniche — den eneste i sin Slags paa en gammel dansk Bygning — der vel i sin Tid har huset et Helgen- eller Jomfru Maria-Billede, men som Folkehumoren har givet Navnet „Fandens Prækestol“.

Karmeliterhuset, der allerede 1537 solgtes af Munkene og af Køberen indrettedes til en Hestemølle, blev i 1550 købt af Slotsherren paa Ørekrog, Hr. *Hertulf Trolle*, men af ham kun 11 Aar efter, i bygfædlig Stand, skænket til Byens latinske Skole. I Tidernes Løb er det gamle Hus blevet væsentlig forandret i det Ydre, samtidig med at Jordsmonnet om det blev hævet; saaledes er det, efter at det i 1630 kom i Byens Besiddelse og indrettedes til Fattiggaard, blevet forsynet med et nyt øvre Stokværk, hvorom Aarstallet 1632 paa Sydmuren endnu bærer Vidne.

„KARMELITERNES SYGEHUS“ SET FRA KIRKESTRÆDE
I BAGGRUNDEN EN GAVL PAA KLOSTERET

Kun i 26 Aar — fra 1561 til 1587 — gav Karmeliterhuset Ly for Helsingørs latinske Skole, og i denne Tid forfaldt det tilmed stærkt; Skolen fik da kgl. Tilladelse til at sælge det til *Peder Brahe* til Krogsholm i Skaane. Medens det er uvist, hvem det er, som i Aarene inden 1590 har forlænget den oprindelige Sygehusbygning med 15 Fag i to Stokværk, indrettet den prægtige Sal i det øvre af disse og opført den ejendommelige Vestgavl, hvor en ny, fra Nederlandene hentet Bygningsstil første Gang optræder i Helsingørs Bygningshistorie, vidner Murankrene i den senere tilbyggede nordre Længe, ud mod den nuværende St. Annagade, om at *Peder Brahe* og hans Hustru *Margrethe Gøye* i 1590 eller et af de følgende Aar har rejst denne pyntelige Fløj, hvori den „nederlandske“ Stil er yderligere udviklet.

Som ovenfor anført (S. 52) kom det hele Bygningskompleks i 1630 Helsingør By i Hænde, og det tjente derefter som Fattiggaard til Aar 1902. Da var de gamle Bygninger saa forsoømte og forfaldne, at de var viede til Undergang, og kun kyndige og pietetsfulde Mænds energiske Arbejde reddede i den 11. Time den gamle Gaard fra den Skæbne, Uvidenhed og Ligegyldighed havde beredt den.

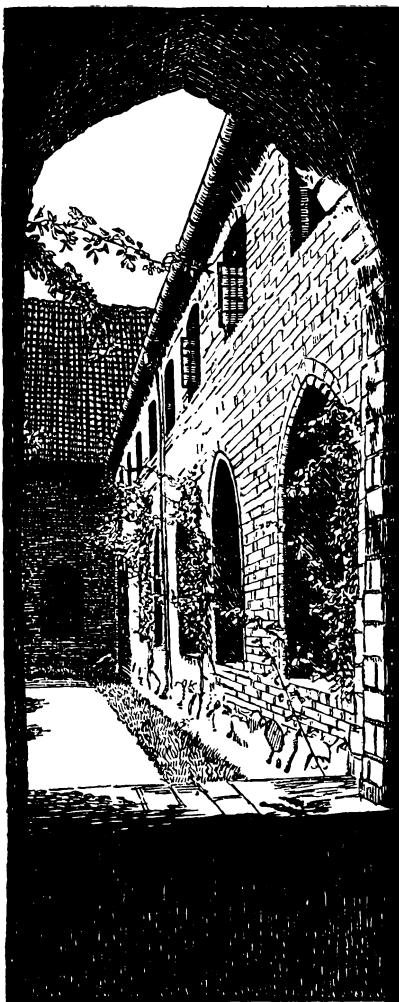
I 1908 blev den smukt istandsat under Ledelse af Professor *H. B. Storck*, og nu afgiver den gamle, skæbneomtumlede Bygning Rum for Folkebibliotek, Kontorer m. v.

„KARMELITERNES SYGEHUS“
VESTGAVLEN OG PEDER BRAHES GAARD

I Aaret 1430 kom Karmelitermunkene til Helsingør, hvor Kong *Erik af Pommern* stiftede et Kloster for dem. Dettets oprindelige Bygninger nedbrændte allerede 1450; først omkring Aar 1500 har den nye Klosterbygning staaet færdig og er i denne Skikkelse bevaret til vore Dage. Allerede en Menneskealder efter Genopførelsen hindrede Reformationen Bygningernes oprindelige Bestemmelse, og siden 1541 har Klosteret været benyttet dels til Skolebrug, dels som et Hospital for gamle Mænd og Kvinder; nu staaer det helt tomt, uden at der endnu er taget Bestemmelse om dets fremtidige Brug. I Tidens Løb var Bygningerne bleven stærkt medtagne, og i Slutningen af forrige Aarhundrede paabegyndtes en, først i 1907 afsluttet Restauration under Ledelse af Professor Storck.

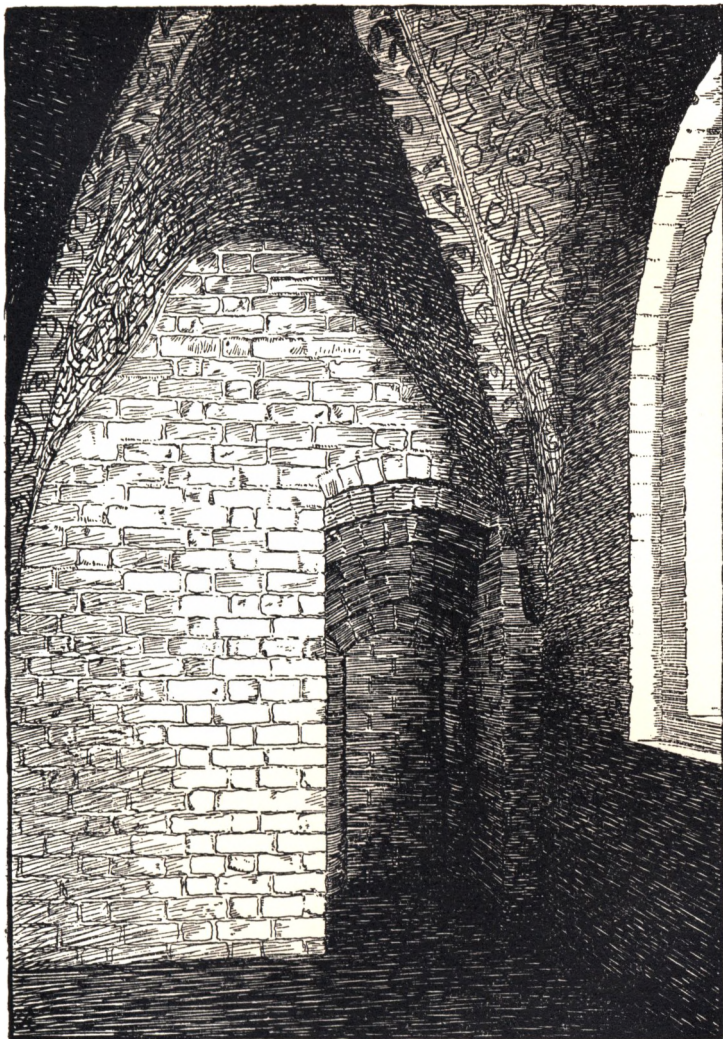
Med sine fire Længer — hvoraf Mariækirken udgør den ene (se Billedet S. 71) — omslutter det i sin Midte den fredelige Fraterhave, eengang Munkenes Begravelsesplads, nu en blomstrende Rosengaard, ud mod hvilken Munkegangens Buer aabner sig.

KARMELITERKLOSTERET
FRATERHAVEN

Ad Munkegangen langs Klosterets Vestfløj naar man til nogle smukt hvælvede Rum, hvorigennem Adgangen til Klosteret tidligere fandt Sted, og hvor ifølge Sagnet en Stenflise uden Indskrift dækkede over *Dyvekes* Grav.

I det nordvestlige Hjørneværelse, hvor nogle Ejendommeligheder i Muren ind til det næste Rum i Vestfløjen kunde tyde paa, at det i Klostartiden har været brugt som Talerum for de Lægfolk, navnlig Kvinder, som søgte Klosterets Beboere, er Loftet smykket med Løvværk og Fugle i Kalkmaleri. Ogsaa i andre af Klosterets Rum, saaledes i det tilstødende Refektorium — *Lazarussalen* — og i *Musiksalen* i Østfløjens øvre Stokværk, er der ved Restaureringen fremdraget og bevaret en Del gamle Kalkmalerier, hvoriblandt flere af betydelig Interesse.

**KARMELITERKLOSTERET
DET NORDVESTLIGE HJØRNEVÆRELSE**

Skønnest blandt Klosterets Sale er *Kapitelsalen* i Østfløjen, hvor Loftet bæres af fire Fag Stjernehvælvinger med smukt profilerede Ribber, der i Skæringspunkterne omslutter Sandstensmedailloner, prydede med religiøse Symboler og adelige Vaabenmærker. Blandt disse er Laxmandvaabenets Svane og de Munk'ers tre Roser indsatte til Minde om Klosterets Velgører, den rige Adelsmand *Povl Laxmand*, der fra 1482 til 1493 var Lensmand paa Krogen og i 1502 blev myrdet paa Højbroplads i Kjøbenhavn, og om hans første Hustru *Inger Holgersdatter Munk*. For Povl Laxmands Gaver til Klosteret skal dets Kirke og Munkegangene være opført efter Branden i 1450; i Kirken blev hans Lig stædt til Hvile under en Gravsten, der nu er forsvundet.

Før Restaureringen var Kapitelsalen — *Laxmandsalen* — Lemmestue og Kirkesal for Hospitalslemmerne; den var da udvidet ved en nu nedbrudt Tilbygning til Klosterets Nordfløj, der stammede fra Tiden o. 1800.

**KARMEILTERKLOSTERET
KAPITELSALEN**

I Kapitelsalen bæres Hvælvingsribberne i hver af Salens fire Hjørner af Konsoller, prydede med sen-gotiske, polykrome Sandstensskulpturer, hvis groteske Lune synes at maatte henføre dem til Kunstnere af den flanderske Skole.

Billedet viser Konsollen i Salens sydvestre Hjørne, hvor det grinende Dødningehovede med Snogen, der omslynger det, og de to Frøer paa Siden danner en kraftig Modsætning til Pendanten i det modstaaende Hjørne: Hovedet af en overfed Mand — en Munk? — med et Blik, der udtrykker Angsten for et af Vellevenet fremskyndet Endeligt.

Indskriften over Dødningehovedet — Memento mori — er en langt senere Tids temmelig overflødige Forklaring af Forgængelighedens Symbol.

**KARMELITERKLOSTERET
STENSKULPTUR I KAPITELSALEN**

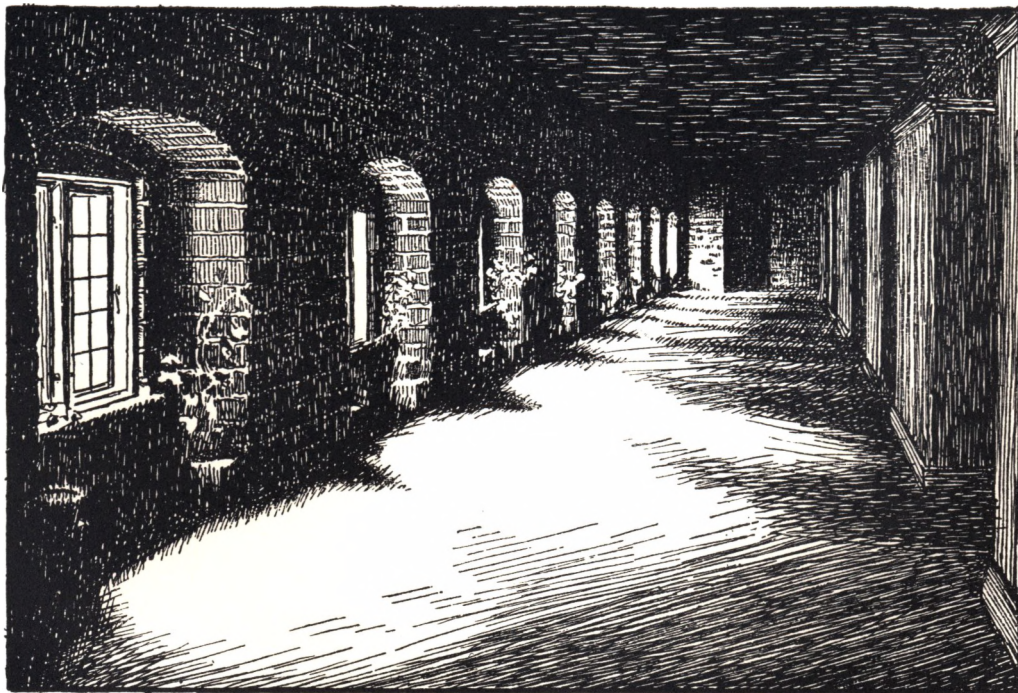
Af de to smaa mærkelige Stenbilleder i Kapitelsalens nordre Ende viser det ene et vandret liggende Mandshovede, der ved Gedebukkehornene og den ud af Munden hængende opsvulmede Tunge — Menederens Symbol — tilstrækkelig tydeligt betegner sig som en Fremstilling af det ondes Begreb, af Djævelen.

I det modsatte — nordvestlige — Hjørne bæres Konsollen af det her gengivne Billedhuggerarbejde: en lille Mand, der sniger sig bort, medens han i sin højre Haand hæver en omvendt Spand eller Kurv og ved en uhøvvis, meget udtryksfuld Gebærde med den venstre Haand spotter dem, som han har berøvet Spanden eller dens Indhold. Billedet er vel, som de tre andre i Salen, tænkt som en alvorlig Advarsel til Klosterfolket — dog iklædt en Skikkelse, der ikke er blottet for en vis grovkornet Humor. Tyvens Billede er, mærkelig nok, blevet forklaret som en Kristoforus-skikkelse!

**KARMELITERKLOSTERET
STENSKULPTUR I KAPITELSALEN**

Efter Klosterbygningens Istandsættelse var Stuerne i det øvre Stokværk bestemte til at give Ophold for de gamle Mennesker, der boede i Hospitalet. I Modsætning til de overhængende Rum i Stueetagen er disse Rum forsynede med flade Bjælkelofter; med de dybe Vinduesaabninger, hvor blomstrende Planter fryder sig i det indvældende Sollys, gør et hyggelig og lunt Indtryk. Nu staar alle Stuer tomme — de Beboere, for hvem de var bestemt, har faaet endnu bedre Boliger i Byens Alderdomshjem.

KARMELITERKLOSTERET — GANG I DET ØVRE STOKVÆRK

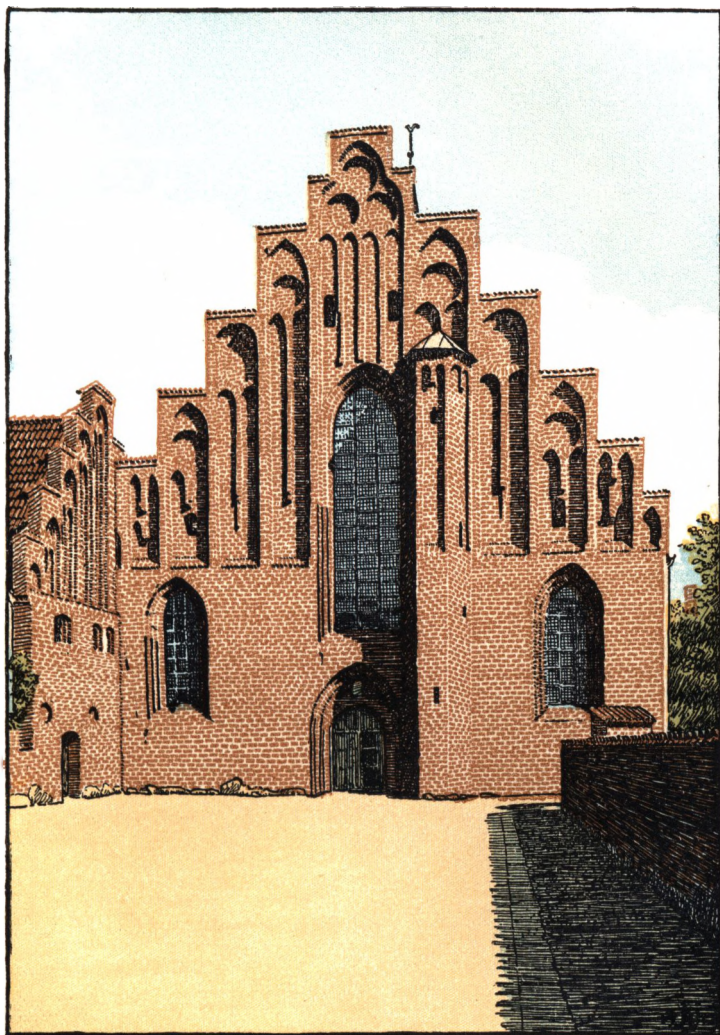
Om Klosterbygningernes faste Kærne breder sig Gaarde og grønne Haver; her ligger ogsaa, i Skyggen af et herligt Valnøddetræ, de lave gamle Udhuse, som Billedet viser. Svære, rødmaalede Egebjælker bærer de brede Teglstenstage, det ene helt overgroet af rigt blomstrende Klematis, og Larmen fra Skibsværftet og den travle By udenfor synes kun at forhøje Idyllen i denne fredelige Gaard med Solskinnet over de røde Tage og Duerne, der kurrer foran den brede Vognport og de smaarudede Vinduer.

KARMELITERKLOSTERET — GAMLE UDHUSE

St. Mariæ Kirke er opført i Slutningen af det 15. Aarhundrede samtidig med Klosterets andre Bygninger, hvis Sydføj den danner. Den har i en sjælden Grad været forskaanet for senere Tiders mer eller mindre vansirende Tilbygninger og staar, efter ved Istandsættelsen at have faaet sin oprindelige Taghøjde igen, med sine høje, spidsbuede Vinduer og de imponerende brede, kantakkede Gavle med de prægtige Blindinger som en af de smukkeste Typer paa den sent-middelalderlige Gotik i Danmark.

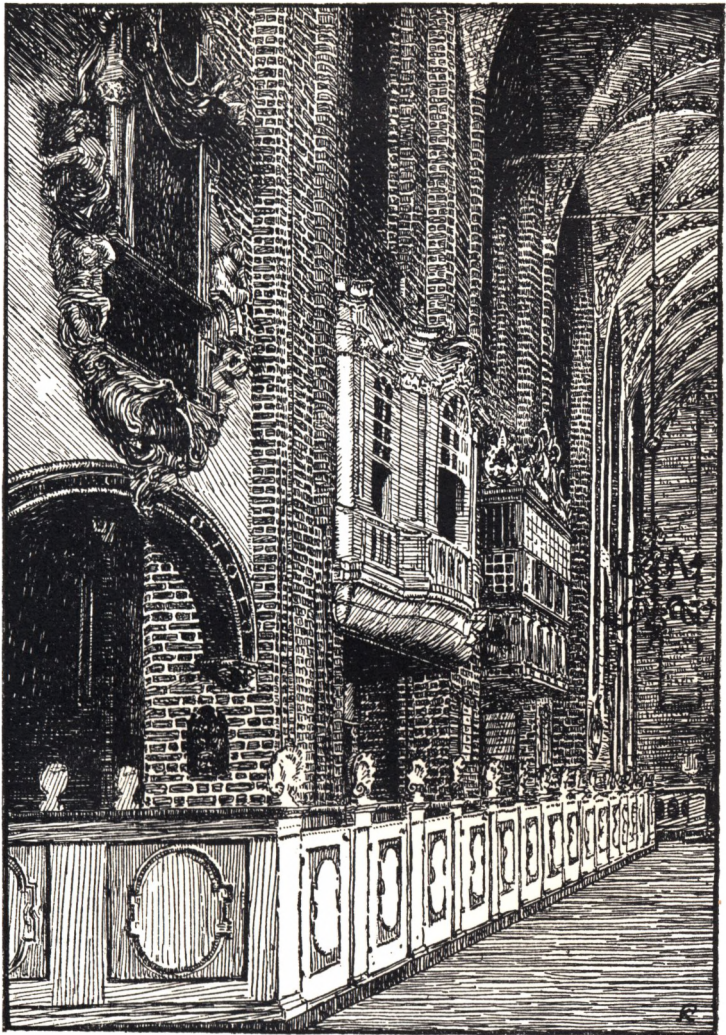
Tilvenstre paa Billedet ses Indgangen til Klosteret; tilhøjre Muren om „Karmeliterhuset“s Have.

**ST. MARIÆ KIRKE
VESTGAVLEN**

Ved den gennemgribende Istandsættelse af St. Mariæ Kirken i dette Aarhundredes Begyndelse søgte man at føre Kirkens Indre tilbage til sin oprindelige Skikkelse; blandt andet fjernedes Murenes Hvidtekalk, hvorved der fremkom en Række Kalkmalerier fra Slutningen af det 15. Aarhundrede. Kirken rummer endnu — skønt meget er forsvundet i Tidens Løb — mange Epitafier og Ligsten, den ældste med Aarstallet 1448.

I 1576 blev Kirken overladt Byens tysk-nederlandske Menighed, der da var særlig talrig, og længe holdtes her tysk Gudstjeneste — først 1851 ophørte den helt. I Helsingørs gyldne Tid dannede Øresunds-Toldkammerets Embedsmænd, de kongelige Betjente paa Kronborg og Garnisonens Officerer Kærnen i „den tyske Kirkes“ Menighed.

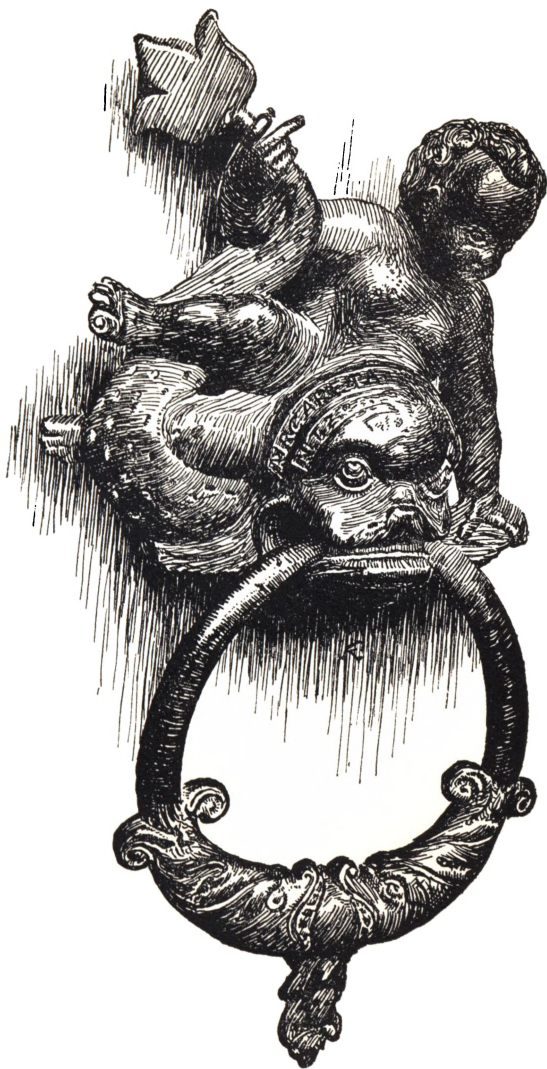
ST. MARIÆ KIRKES INDRE

Hovedindgangen til St. Mariæ Kirke er gennem Portalen i Vestgavlen, hvis højre Dørfløj er smykket med den her gengivne smukke Broncedørhammer. Paa Hovedet af Havdyret, der i sin Mund bærer den bevægelige Ring, som danner „Hammeren“, staar med pyntelig Skrift i to parallelløbende Baand

MARGARETA SEEL LOREN
NTZ MICHEL SOHN

og i et tredje Baand et halvt udvisket Aarstal, vistnok 1650. Det lader sig formode, at Dørhammeren er skænket Kirken af den *Margareta Lorentz*, der er begravet paa „S. Johans Kirkegaard“ — ved Kirkens søndre Mur — den 15. Maj 1688 og som mulig var Enke efter Toldskriver Lauritz Michelsen, der levede i Helsingør o. 1635 og to Gange var gift med Kvinder, der bar Fornavnet Margarete.

Hvor Dørhammer-Ringens Midte forneden dannes af to gabende Fiskehoveder, er indgraveret et nu noget udvisket Bomærke.

ST. MARLÆ KIRKE
DØRHAMMER PAA VESTGAVLEN

Ved tvende vaade Grave og tredobbelte Volde er *Kronborg Slot* skilt fra Fæstningens Glacis og det omgivende Land. Nu er disse gamle Befæstningsanlæg paa adskillige Steder slemt forstyrrede, men Hovedindgangen til Slottet gennem den pompøse Port paa *Kroneværket* er endnu velbevaret.

Over Porten, der bærer Aarstallet 1690, derover *Christian V's* og øverst *Christian VI's* Navnetræk, findes en i 1730 fornyet Stentavle med følgende Indskrift af *Thomas Kingo*:

TRIN IND, OM DU EST WÆRD, JEG LADER OP MIN BUE,
OG AABNER PLADSEN TIL DET CRONED-SLOT AT SKUE.
TREE KONGER DET HAR FÖRT AF WAND. AF ILD OG SKUDD,
TRODZ HAUETZ SLUG, TRODZ BRAND, TRODZ FIENDERS KUGLEBRUDD.
NU HAR KONG *CHRISTIAN* DEN FEMTES MAGT OG MÖYE
BYGT CRONE-WERKET, TRODZ HUER AFUINDS SIUGES ÖYE,
GUD GIVE KONGEN OG HANS SLEGT EN ÆUIG ROOD,
SAALÆNGE ØRESUND SKAL KYSSER *CRONBORGS* FOOD.

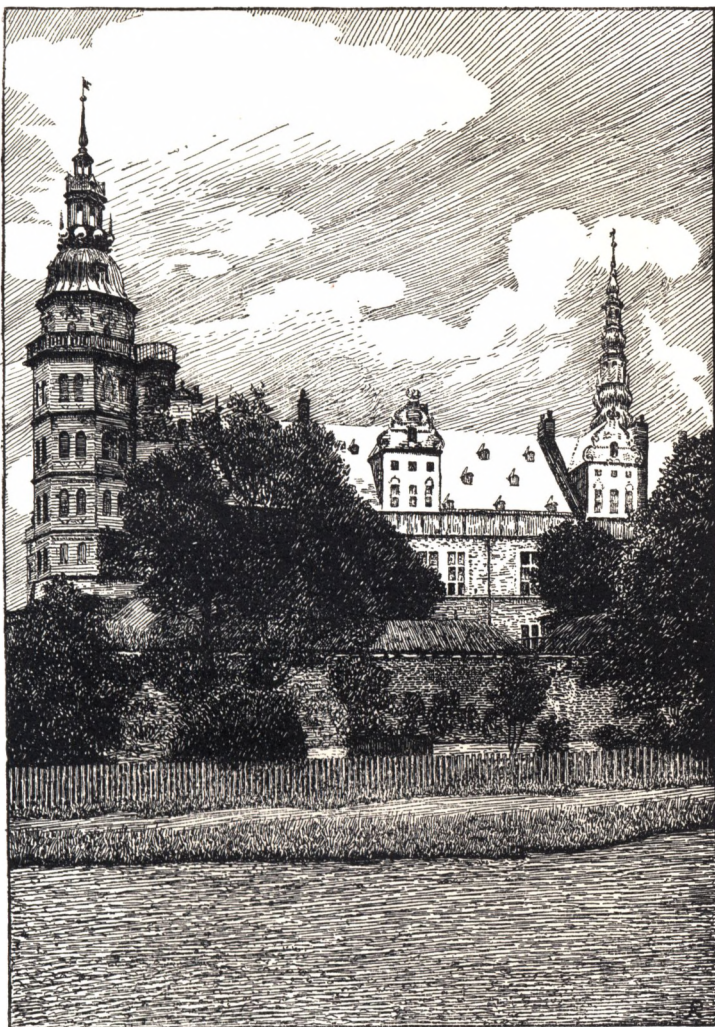
•

**KRONBORG
KRONEVÆRKSPORTEN**

Hinsides Kroneværket og den indre Voldgrav, med Foden dækket af den inderste og højeste, murstensklædte Vold med dens græsbegroede Brystværn hæver *Kronborg Slot* sine sandstensgraa Mure, flankerede af slanke Taarne og afsluttet foroven af det irgrønne Tag, hvis Flade brydes af høje, smukt forsirede Gavle og smaa, spidse Kviste.

Billedet viser Slottets Vestfløj med *Kommandant*- eller *Kongetaarnet* (48 m) længst tilvenstre; over Taget tilhøjre ses Spiret af Slottets højeste Taarn, *Trompetertaarnet* (57 m), der har sin Plads midt for Sydfløjen i den indre Gaard. I 1774 ramtes Spiret paa dette Taarn af Lynet og nedbrændte men rejstes atter det følgende Aar; Vejrsfløjen viser en Rytter i fuld Fart. Det Voldstykke, der ses foran Slottet, er Frederik IV's Bastion og Kurtinen, der forbinder den med Christian V's Bastion.

KRONBORG
SLOTTETS VESTFLØJ MED KOMMANDANTTAARNET
LÆNGST TILHØJRE TROMPETERTAARNETS SPIR

Langs den indre Voldgrav fører Vejen, hegnet af brede Allétræer, til den sidste Bro, der ses i Billedets Midte paa Baggrund af den nordøstlige Bastion, *Flagbatteriet*, og derefter gennem den S-snoede *Mørkeport* under Volden til selve Slottet. I dettes Nordfløj, der mod Øst afsluttes af Fyrtaarnet, ligger i underste Stokværk ud mod Slotsgaarden — med Indgang gennem den første Dør paa højre Side, naar man kommer ind ad Slotsporten — de Værelser, hvor den unge Dronning *Caroline Mathilde* var indespærret fra den 17. Januar til den 30. Maj 1772 „uden Støtte, uden Ven, uden Raad, uden Midler til at retfærdiggøre sig.“ Først mod Slutningen af sit Ophold havde hun Adgang til Gemakkerne i det øvre Stokværk, der vender ud mod Volden og Havet, og derfra har hun vel spejdet ud efter de engelske Skibe, der skulde føre hende bort fra Danmark. Da Skibene kom den 28. Maj, stod hun paa Volden i henved tre Timer, og Lørdag Eftermiddag den 30. Maj Kl. 6 forlod hun Slottet og Fæstningen, der salutede hende med 27 Skud; gennem et af Søbatterierne mod Grønnehave gik hendes Vej ud til Stranden, hvor hun steg ned i den ventende engelske Chaloup. Endnu Mandag Morgen den 2. Juni laa den engelske Eskadre for Modvind ud for Kronborg; først Kl. 10 littede den Anker for en sagte Sydost-Vind og stod Sundet ud.

KRONBORG — DEN INDRE VOLDGRAV

Paa Slottets Vestside, umiddelbart ved Kommandanttaarnet, findes en af det gamle Renæssanceslots smukkeste Enkeltheder: det lille Trappetaarn, hvis to Gavle, flankerede af Obelisker, paa Billedet ses lidt nedenfor Nabotaarnets Vægtergang.

I Forgrunden strækker sig en Del af Højvoldens Murgesims med det græsklædte Brystværn, bag hvilket kuplede Elmetræer har afløst Fæstningens Kanoner.

KRONBORG
KOMMANDANTTAARNET SET FRA VOLDEN

Fra Trappetaarnet ved Siden af Kommandanttaarnet (se forrige Side) fører en lille Dør i Slotsmuren ud til Volden. Der er et Skær af Mystik over denne Løndør med dens Glughul og solide Beslag, over Lygtearmen tilvenstre paa Muren og den smalle Stentrappe ved Dørens Fod — vil man fæstne visse Scener i Shakespeares Hamlet til noget bestemt Sted paa Voldene om det gamle Slot, synes ingen Plet bedre at egne sig dertil end denne.

KRONBORG — DØR PAA SLOTTETS VESTSIDE

Fra *Mørkeport* er Hovedindgangen til de Kasematter, som i to Stokværk strækker sig i nord-vestlig Retning ind under Frederik IV's Bastion og var bestemte til at afgive bombesikkert Ly for Fæstningens Garnison under en Belejring, i hvilket Øjemed der findes Kogeindretninger til Brug for Marketenderiet og Plads til en Smedie, som har været benyttet indtil 1829. Medens den øverste Række Kasematter, der ligger i Niveau med *Mørkeport*, dog modtager noget Lys gennem enkelte Vinduer i Hvælvingerne, er det nederste Stokværk, som er i Højde med Gravens Vandstand, mørkt og fugtigt.

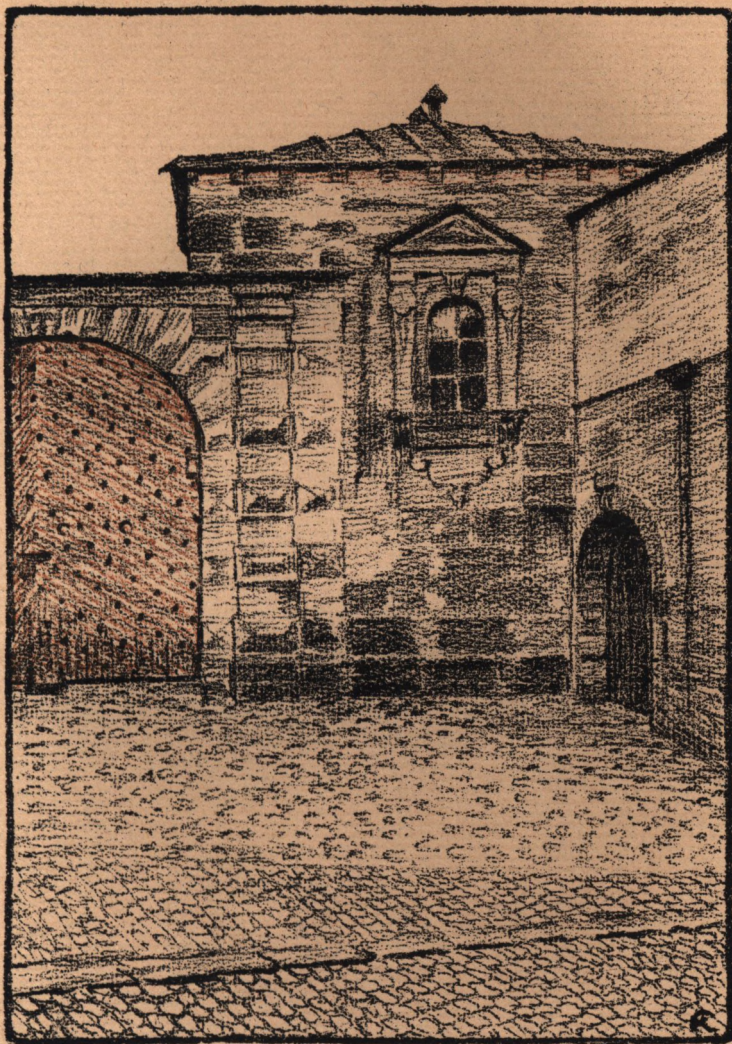
Det er i disse underjordiske Rum at Sagnet lader *Holger Danske* sove sin lange Søvn med Skægget fastgroet i Stenbordets Plade, og hvor en Myte fra vore Dage vil paavise de bælgmørke Vinkelrum, hvori Svenskerne paa Kronborg lod *Henrik Gerner* og *Oluf Steenwinkel* sidde fængslede i Aaret 1659 efter deres fejlslagne Forsøg paa at befri Fæstningen.

KRONBORG — FRA KASEMATTERNE

Mellem Mørkeport og den egentlige Slotsport ligger en snæver Gaard, dannet af de solide Tværporte, der her forbinder Slottets Mure med den indre Vold. Over Vinduet i den fremspringende Portbygning skimtes svagt et *Anno 1585* — det Aar, da Slottet i Hovedsagen stod fuldført af Kong Frederik II; den lave Port i Voldsiden fører ind til Kasematterne.

Der hviler et fængselsagtigt, trykkende Præg over den smalle Gaard, hvor Portenes jernbeslaaede Fløje lukker for Udsigten mod Vest; kun Østporten aabner et Kig ud mod Flagbatteriet.

KRONBORG
GAARD VED MØRKEPORT

I Trappeopgangen til den lille Vagtstue ved *Flagbatteriet*, hvortil Vejen fører op fra Gaarden mellem Mørkeport og Slotsbygningen, er indmuret et Sandstens-Fragment — et Fabeldyr, hvis Dragehovede med det halvslukte Blik synes at vogte paa, hvem der nærmer sig Vagstuens Enemærker.

KRONBORG
TRAPPEPARTI FRA VAGTEN VED FLAGBATTERIET

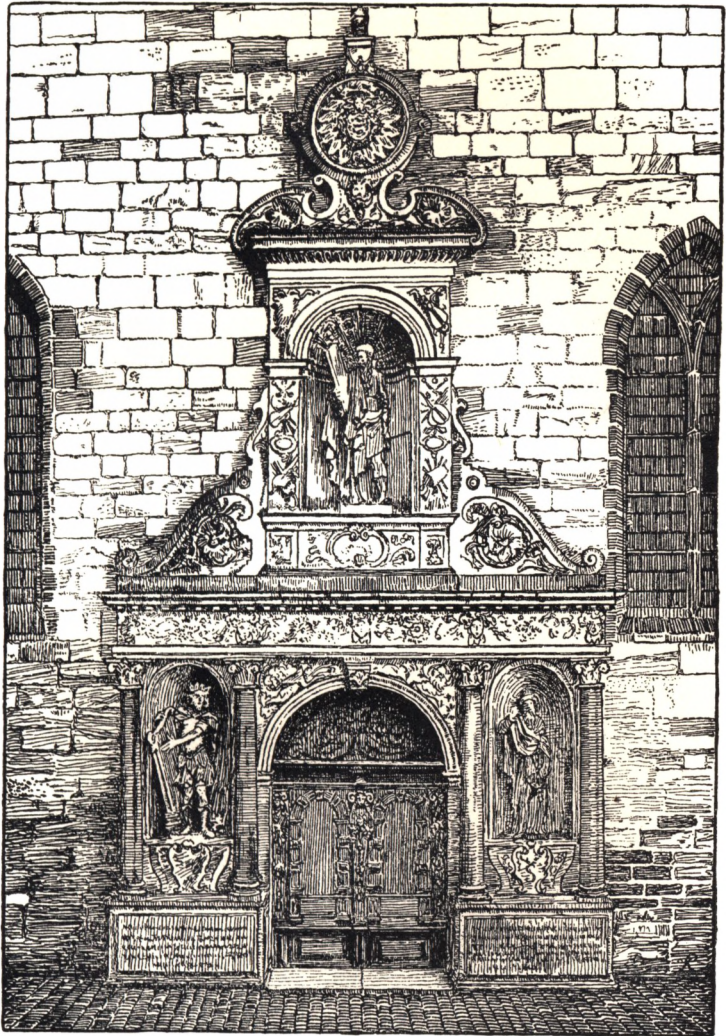
Sin oprindelige Bestemmelse som Fæstning tiltrods har Kronborg kun i ringe Grad faaet fjendtlige Kugler at føle — det skete i August 1644, da en hollandsk Flaade tiltvang sig Adgang til Sundet; i Oktober 1658, da det samme gentog sig, efter at de svenske i August og September s. A. havde beskudt og bemægtiget sig Fæstningen og Slottet, og sidste Gang den 30. Marts 1801, da den engelske Flaade under *Parker* og *Nelson* var paa Vej mod Kjøbenhavn.

Snarere end Fjendens Skud er det derfor Vind og Vejr eller kaad LigeGYldighed fra Menneskers Haand, der har skadet de fjerntskuede Sandstenshoveder paa *Dronningetaarnet* eller, som det nu sædvanlig kaldes: *Fyrtaarnet*, i hvis Sprækker Danmarks mindste Bregne, den sjældne *Murrude*, endnu skal gro, og fra hvis Lanterne Fyret med det mørkerøde Blink ved Aften og Nat skinner ud over Sundet.

**KRONBORG
SANDSTENSHOVER PÅ FYRTÅRNET**

Kronborg Slots søndre Fløj rummer længst mod Øst den i 1582 indviede *Slotskirke*, hvortil en billedprydet, nu af Tidens Tand noget medtaget Sandstens-Portal danner Hovedindgangen fra Slotsgaarden, medens den ikke mindre prægtige, med Billedstøtter prydede Østgavl afslutter Fløjen ud mod Søsiden. I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede blev Kirken, paa hvis Udstyr *Frederik II* intet havde sparet, brugt til Munderingsdepot og Fægtesal, men i 1843 blev den paany indviet til Gudstjeneste efter at have været underkastet en grundig Istandsættelse, der førte Kirkens Indre tilbage til den oprindelige Skikkelse — straalende af Farver og Guld paa de udskaarne Stolestader og Pulpiturer. Kirkens Prædikestol og Altertavle er smukke Prøver paa danske Snedkeres og Billedsnideres Kunst i Renæssancens bedste Tid herhjemme.

**KRONBORG
KIRKEPORTALEN**

Af de tre Billedhuggerarbejder med Æmner fra det gamle Testamente, der pryder den ydre Kirkeportal, har *Moses* med Lovens Tavler sin Plads øverst i en rigt dekoreret Niche, ud fra hvilken den høje, fantasifuldt drapperede Skikkelse hæver sig med megen Virkning. Baade denne og de to andre Sandstensfigurer, der omgiver Indgangen til Kirken, maa antages at stamme fra Frederik II's Tid og synes udførte af nederlandske Kunstnere.

**KRONBORG KIRKEPORTAL
MOSES**

Pladsen i Sidenichen tilvenstre for Kirkeporten indtages af *Kong David* med Harpen ved sin Side.

Paa Fodstykket under Figuren er anbragt et Skjold, der vistnok har baaret et kronet *F* eller *F II*. Under selve Nichen er — paa tysk som alle Slotskirkens Indskrifter — indhugget det 8. til 11. Vers af Davids 103. Salme i *Luthers* Oversættelse.

**KRONBORG KIRKEPORTAL
KONG DAVID**

I „Den danske Vitruvius“ II Del, Kjøbenhavn 1749, anføres det, at det tredie af Kirkeportalens tre „i Steen udhugne rare Billeder“ forestiller Kong *Exechias*, og dette stemmer godt med, at Indskriften paa denne Niches Fodstykke er hentet fra 2. Krønikernes Bog, 30. Kapitel, Vers 8 og 9, der netop vedrører denne Reformator af gammel jødisk Tro og Tempelskik. Med det brede Baand, der gaar fra Skikkelsens højre til dens noget beskadigede venstre Haand, har Kunstneren formentlig villet udtrykke sin Forestilling om en jødisk Tanke- eller Bederem.

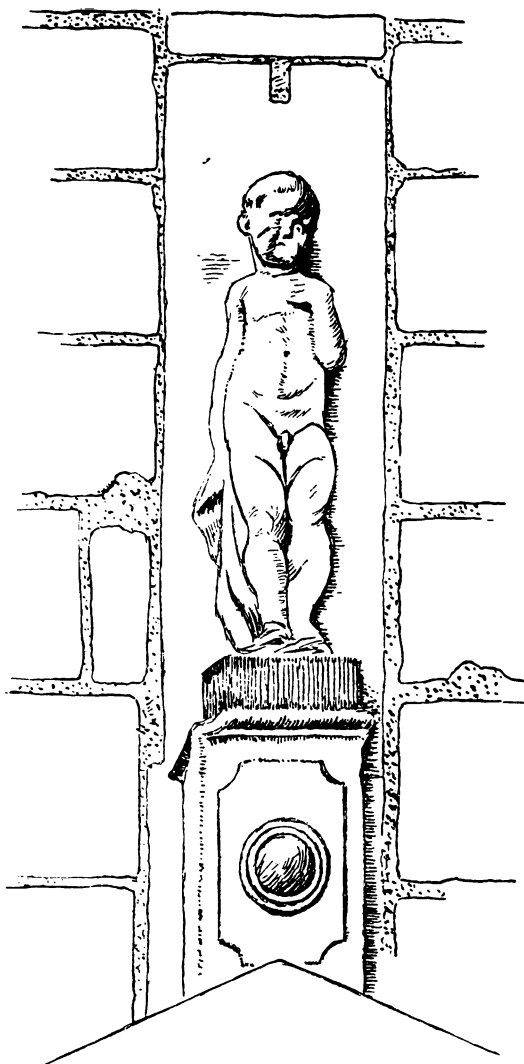
Umiddelbart under Stenbilledet er anbragt et Skjold med et kronet S ∩: Sophie, Frederik II's Dronning. Bogstavet har givet Anledning til den Misforstaaelse at Figuren — som Modstykke til Kong David — skulde forestille Kong Salomon eller Kong Saul.

KRONBORG KIRKEPORTAL
KONG EZECHIAS

Det svære firkantede Taarn, der nu forener Slottets vestre og søndre Fløj, og hvori man vil se den bevarrede Del af det gamle *Krogen*, har en Tid lang efter sin Omdannelse til et Led i Slottet vistnok haft en pavillonagtig, kuplet Overbygning. Mulig er den nedskudt under Svenskernes Belejring i Sommeren 1658 — i hvert Fald angives Taarnet at have været fladt siden 1660. Paa dets Flade blev i Begyndelsen af forrige Aarhundrede anbragt den optiske Telegraf, hvorefter Taarnet — *Telegrafaarnet* — nu har sit Navn.

Ud mod Slotsgaarden, i Vinklen mellem de to Fløje, støder et lille ottekantet Trappetaarn op til Telegrafaarnet; Indgangsdørens spidse Overdel prydes med den her gengivne lille Barneskikkelse.

KRONBORG
FIGUR OVER DØREN TIL TELEGRAFTAARNET

Som en af de mange smukke Enkeltheder fra den store, indre *Slotsgaard* gengiver Billedet den stilfulde Kældernedgang, der har sin Plads umiddelbart ved Vinklen mellem Nord- og Østfløjen. Aarstallet 1585 oplyser utvivlsomt, hvornaar den smukke Renæssanceportal en miniature er opført — Aarstallet 1732 paa den lille ovale Plade paa Frontonen Tidspunktet for en Istandsættelse.

Paa Billedet er udeladt en højtrød Postkasse, der anbragt tværs over den venstre Dørfløjs Smedejærnsbeslag i en Aarrække har været Nutidens Bidrag til det gamle Bygningspartis Forskønnelse.

KRONBORG
KÆLDERNEDGANG I SLOTSGAARDEN

Af de fire Fløje, der omslutter den indre Slotsgaard paa Kronborg, er *Østfløjen* den smalleste og var vel oprindelig kun tænkt som et enetages Galleri, der skulde forbinde Nord- og Sydfløjene, saaledes at man fra Slottet, der mod Øst afsluttedes af de to prægtige Gavle, havde fri Udsigt ud over Sundet. Senere, inden Slottets Fuldendelse, er denne Plan fraveget, og Østfløjen har faaet tre fulde Stokværk som de andre. Det underste af disse har dog bevaret sit Særpræg og er navnlig rigt udstyret med Stenhuggerarbejde, deriblandt en Række smukke Dyre- og Menneskehoveder, hvoraf tre gengives her.

KRONBORG
SANDSTENSHOVEDE FRA ØSTFLØJEN

Østfløjens nedre Parti er — sammen med de prægtige Portaler — det, som er rigest udarbejdet paa hele Slottet. Saaledes er Konsollerne under Bjælkeværket paa det fremspringende, oprindelige Brystværn med dets Arkitrav og Frise, hvis Kranse bærer *Frederik II's* Navneziffer, prydet med groteske og fantasifulde Hoveder af Mænd og Løver, Ugler og Ulve.

KRONBORG
SANDSTENSHOVEDE FRA ØSTFLØJEN

Da *Anthonis van Opbergen*, hvem det var overdraget at fuldende Opførelsen af Slottet, i Vinteren 1577 drog til Nederlandene for at skaffe sig duelig Medhjælp, antog han ikke mindre end 31 Murmestre og Stenhuggere, ved hvilke sidste der maa tænkes paa Folk, som ved Siden af det rent haandværksmæssige ogsaa udførte selvstændige, kunstneriske Arbejder. Af disse dygtige Sten- og Billedhuggere var flere fra Antwerpen, og det er da gennem Efterligning og videre Udvikling af, hvad der var disse Kunstnere kendt fra deres Hjemland, at Kronborgs kunstneriske Udsmykning er præget. Derfor møder man ogsaa her Udslag af det brede flanderske Lune — saaledes i det gengivne fantastiske Hovede med den hekseagtige Hage, Horn i Panden og Øjne, der skjules af blomsterlignende Brillen.

KRONBORG
SANDSTENSHOVEDE FRA ØSTFLØJEN

Hvor Landet vest for den lavtliggende By hæver sig til en Vold af høje, blæstomsuste Bakker, har Helsingørs Vindmøller fra gammel Tid haft deres Stade. De primitive Stubmøller, hvis hele Møllehus drejede sig om Fodstykkets Tap, og som ses paa de fleste gamle Stik og Tegninger af Helsingør, begyndte et Stykke ind i det forrige Aarhundrede — vel oftest efter en forudgaaende, meget betimelig Ildebrand — at blive afløst af de „hollandske“ Møller med grundmuret Underdel, omløbende Galleri og Vingerne anbragte paa en bevægelig Hat. Saaledes er *Ottos Mindes Mølle* ved Kongevejen til Kjøbenhavn som en af de første blevet ombygget og har fra den Tid bevaret sit nye Navn: *Hollandske Mølle* til vore Dage.

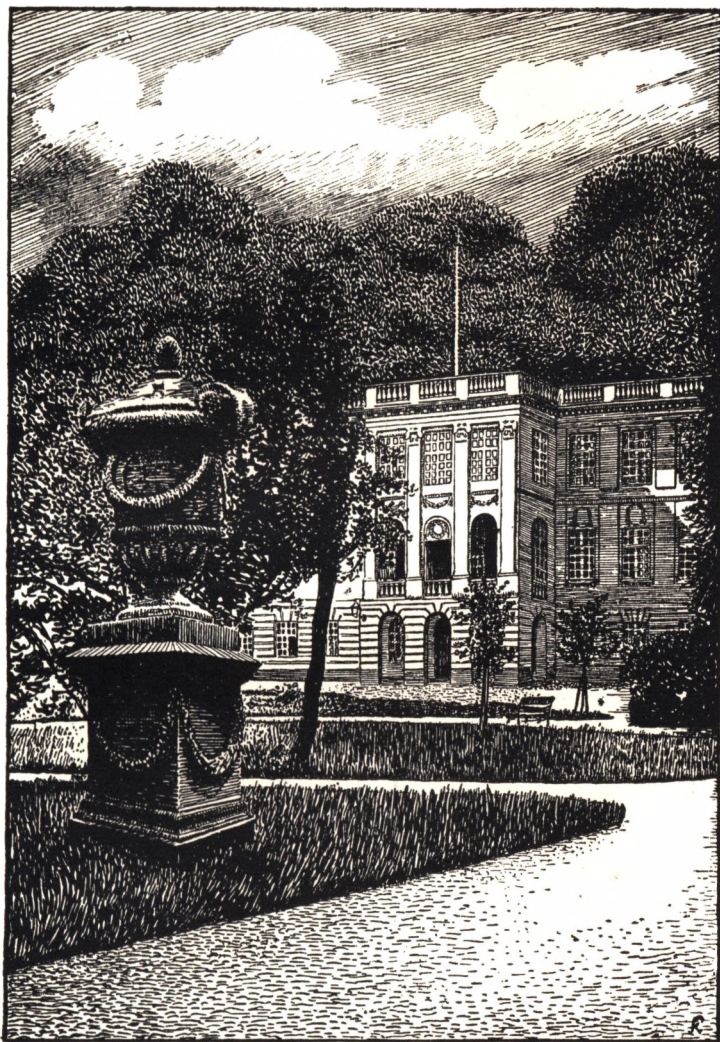
Med sin høje Rejsning og omgivet af de gamle herskabelige Bygninger med de røde Tage indtager Hollandske Mølle en smuk Plads blandt de susende Vejrmøller om Helsingør, hvis Profil de bidrager til at give sin særlige Karakter.

HOLLANDSKE MØLLE

Paa den Plads, som *Marienlyst Slot* nu indtager, laa i Middelalderen et Graabrødrekloster — *St. Anne Kloster* kaldet — og en Del af Parkens Mur menes at skrive sig fra Klosterets Tid. Klosteret afløstes af et af *Frederik II* opført Lysthus, *Lundehave*, som en Tid var i privat Eje, men atter blev kongelig Ejendom og af Kong *Christian VII* skænkedes hans Stedmoder, Enkedronning *Juliane Marie*, efter hvem det tog nyt Navn. Sin nuværende Skikkelse har Slotsbygningen faaet o. 1761 af den franske Arkitekt *N. H. du Jardin*. Af Slottet og dets Tilliggende bestemte Kong *Frederik VII* i 1848 at oprette en Invalidestiftelse, men da man foretrak hertil at anvende den Kapital, som Ejendommen repræsenterede, fremfor denne selv, blev Slottet solgt og i 1851 købt af Helsingørs Kommune, som endnu ejer det og udlejer Hovedbygningen, der en Tid sank ned til Midtpunkt for et Bade-etablissement.

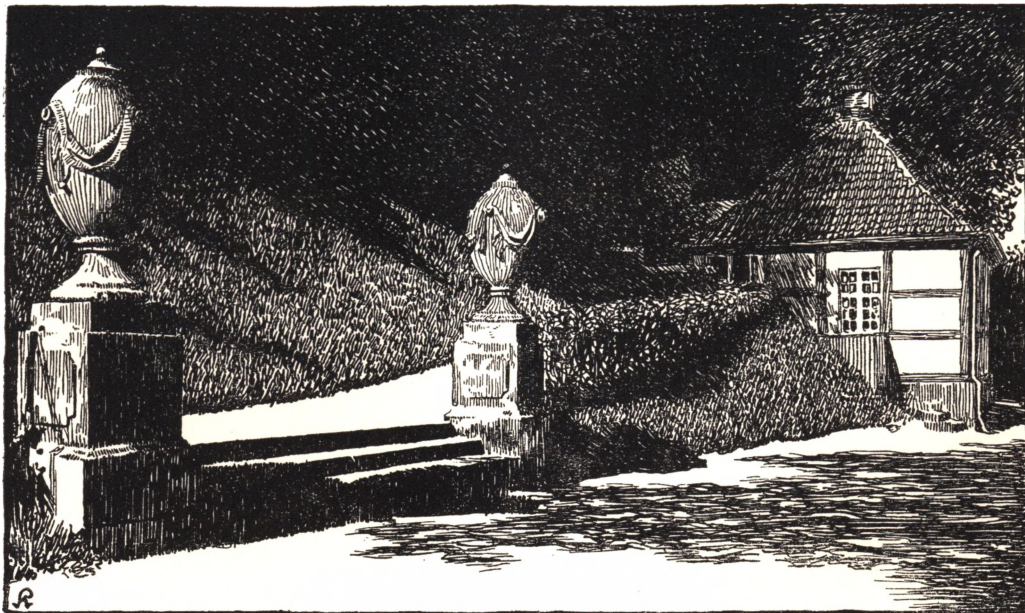

MARIENLYST
PARTERREHAVEN OG SLOTTET

Fra sin ældste Tid har „Lysthuset“ i Lundehave og senere Marienlyst Slot været omgivet af betydelige og smukke Haveanlæg, der har skiftet efter de forskellige Tidens Smag og Krav, men dog stedse været været afpasset efter Hovedbygningens naturlige Beliggenhed nedenfor den høje Bakkeaa, der strækker sig bag Helsingør i nordvestlig Retning. Som en Rest af de Haveanlæg, der udførtes efter en Haveplan fra 1759 af Slottets Bygmester *du Jardin*, viser Billedet en af Opgangene til „Bjerget“ med Sandstenstrinene og de dekorative Vaser, muligt tegnede af Billedhuggeren *Stanley*.

Det lille Bindingsværkshus i Baggrunden stammer fra en af de private Ejere, Toldkammererer *Putschers* Tid (1751—58); mulig er den nederste, grundmurede Del af det en Levning fra det Badstuehus, som *Fredrik II* lod opføre i 1588.

Parterrehaven foran Slottet vil nu ved kyndig og pietetsfuld Istandsættelse omsider efter lange Tidens Vanrøgt opleve en Renæssance. Forhaabentlig slipper man da ogsaa af med det hæslelige Anlæg oppe bag Slottet, der til Spot af al sund Sans og Smag endnu betegnes og fremvises som „Hamlets Grav“.

MARIENLYST — HAVEPARTI

I *Traps Danmark*, 4. Udgave II Bd. 1919, og i *Laurits Pedersen: Helsingør* 1912 findes udførlige Fortegnelser over den righoldige Litteratur om Helsingør, der tillige med de nævnte Skrifter delvis er benyttet ved Udarbejdelsen af de foranstaaende Billedtekster, og hvortil derfor kan henvises. Af andre ikke i Teksterne særlig anførte trykte Kilder bør nævnes *F. Schiern: Bidrag til Oplysning af Katastrophen den 17. Januar 1772* i *Historisk Tidsskrift* 4. Række II (1871), *Efterladte Optegnelser af Generalfiskal P. Uldall* (*Rist & Clausens Memoirer og Brevve XXI*, 1914), samt *Chr. Ax. Jensen: Snedkere og Billedsnidere i Danmark 1536—1660* (*Tidsskrift for Industri* 1909) og *M. Galschiøt: Helsingør omkring Midten af forrige Aarhundrede* 1921. Oplysninger om „Lundehave“ og „Marienlyst“ findes nu hos *Laurits Pedersen: Kronborg Have* 1920.

Til Teksterne S. 18 og 74 er Oplysningerne hentede henholdsvis fra Helsingørs Skifteprotokol 1696—1701 og St. Mariæ Kirkes Bog over døbte, viede og begravede i Aarene 1637—1732 (bægge i Landsarkivet i Kjøbenhavn).

